

Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersinde Sergiledikleri Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi

Investigation of The Sportsmanship Behaviour of Secondary School Students in Physical Education and Sports Class

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersinde sergiledikleri sportmenlik davranışlarının incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 Eğitim-Öğretim yılında Kayseri ilinde ortaokul kademesinde öğrenim gören 176 erkek (%48,9), 184 kız (%51,1) olmak üzere 360 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “demografik bilgi formu (Cinsiyet, sınıf, lisanslı olarak spor yapma, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aylık gelir düzeyi) ve katılımcıların sportmenlik davranışlarını belirlemeye yönelik olarak ise Koç (2013), tarafından geliştirilen ‘Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği’ (BEDSDÖ) kullanılmıştır. Veriler istatistiksel analizler için SPSS 20.0 paket programına aktarılmıştır. Analizlere başlamadan önce verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini incelemek amacıyla çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Ölçeğe ilişkin çarpıklık değerlerinin -.750 ile -1.620 arasında basıklık değerlerinin -.005 ile 2.989 arasında olduğu tespit edilmiş ve normal dağılım sergilediği belirlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde frekans analizi, yüzde analizi, t testi, Anova analizi kullanılmıştır. Gerçekleştirilen analizler sonucunda; katılımcıların en çok uygunsuz davranışlardan kaçınma gösterdikleri ($\bar{X}=4.48$), genel olarak ise sportmenlik davranışları düzeylerinin yüksek olduğu ($\bar{X}_{top}= 93.12$) tespit edilmiştir. Cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre katılımcıların sportmenlik davranışları düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p<0.05$). Lisanslı olarak spor yapma, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aylık gelir düzeyi değişkenlerine göre ise anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Anahtar Kelimeler: Sportmenlik, Öğrenci, Beden Eğitimi

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the sportsmanship behaviors of secondary school students in physical education and sports classes. The study group of the research consists of 360 volunteer students, 176 male (48.9%) and 184 female (51.1%) studying at secondary school in the province of Kayseri in the 2022-2023 academic year. Demographic information form (Gender, class, licensed sports, mother education level, father education level, monthly income level) was used as a data collection tool in the research. In order to determine the sportsmanship behaviors of the participants, the 'Physical Education Lesson Sportsmanship Behavior Scale' (BEDSS) developed by Koç (2013) was used. The data were transferred to the SPSS 20.0 package program for statistical analysis. Before starting the analysis, skewness and kurtosis values were examined in order to examine whether the data showed a normal distribution. It was determined that the skewness values of the scale were between -.750 and -1.620, the kurtosis values were between -.005 and 2.989, and it was determined that it exhibited a normal distribution. Frequency analysis, percentage analysis, t test, Anova analysis were used to analyze the data. As a result of the analyzes carried out; it was determined that the participants mostly avoided inappropriate behaviors ($\bar{X}=4.48$), and generally the levels of sportsmanship behaviors were high ($\bar{X}_{top}= 93.12$). Statistically significant differences were found between the sportsmanship behavior levels of the participants according to gender and class variables ($p<0.05$). No significant differences were found according to the variables of licensed sports, mother's education level, father's education level, monthly income level ($p>0.05$).

Keywords: Sportsmanship, Student, Physical Education

GİRİŞ

Eğitim kavramına çeşitli perspektiflerden bakabilmek ve tanımlayabilmek mümkündür. Genel bir açıdan kavrama dair yapılan irdelemede en kabul gören tanım Türk Dil kurumu sözlüğünde karşımıza çıkmaktadır. TDK, eğitimi; toplumsal hiyerarşi nezdinde konumlanan yeni nesillerin, sosyolojik, demografik, psikolojik, iletişimsel ve eğitimsel düzene hazırlamak amacıyla bedensel ve zihinsel yönden gerekli donanımları elde etmeleri ve kişilik oluşturmalarına imkan sunan bir sistem olarak tanımlar (TDK, 2022). Özoglu ise eğitimi, kişinin bilgi kazanması, karakterinin, şahsiyetinin geliştirilmesi için toplum tarafından sergilenmesi beklenen davranışları ve davranış değişikliklerinin kazandırılması mevcut yaşantıya ve toplum yapısına uyum sağlaması olarak nitelendirmiştir.

Mehmet Yıldırım¹
Onur Köseoğlu²
Gökhan Güney³

How to Cite This Article

Yıldırım, M., Köseoğlu, O. & Güney, G. (2023). “Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersinde Sergiledikleri Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi”, International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:8, Issue:48; pp:2602-2609. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURNAL.69150>

Arrival: 38 February 2023

Published: 30 April 2023

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doç. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, Yozgat, Türkiye

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, Yozgat, Türkiye

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, Yozgat, Türkiye

Eğitim programları ve planları içerisinde bulunan hem öğretim hem de ahlaki konular birbiri ile bağı yokmuş gibi görünse de genel manada hedef centilmenlik, kural, ahlak gibi kavramları ve prensipleri çocuklara ve gençlere kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu sebeple beden eğitimi dersi, ders dışı sportif faaliyetler eğitim-öğretim faaliyetleri içerisinde önemli bir yere sahiptir (Orhun, 1992).

Beden eğitimi ve spor dersi gençlerin ve çocukların birden çok gelişim alanına etki ettiği için eğitim sisteminde önemli bir yer tutar, Özellikle çocuk gelişiminde daha da ön plana çıkmaktadır. Beden eğitimi dersi içerisinde çocuklar kendilerini sosyal, duyuşsal, bilişsel, psikomotor yönden geliştirme fırsatı elde ederler. Bu dönemde elde ettikleri becerileri yetişkinlik dönemleri içerisinde de yaşantılarını kolaylaştıracak şekilde kullanırlar (Karanfil vd., 2017). Bunun yanında beden eğitimi kişiye herhangi bir spor branşının kurallarını ve yapılan spor branşına uygun bir şekilde geliştirilmiş olan davranışların yerine getirilmesini sağlamaktadır. Bu tür beklenen olumlu davranışlar İngilizcede fair play olarak tanımlanmakta, Türkçede bu kavram sportmenlik olarak kullanılmaktadır (Koç, 2013)

Sportmenlik birçok kişi tarafından farklı boyutları ele alınarak tanımlanmıştır. Stornes ve Bru (2002)'e göre sportmenlik; spor ruhuna uygun şekilde nasıl davranılacağını ileri süren erdemli davranışsal eğilimleri anlatmaktadır. Bir başka tanıma baktığımızda oyundan veya rakipten şikâyetçi olmadan yenilen, illegal yollarla kazanmayan, rakibine kibar, cömert, nezaketli davranmak olarak tanımlanmaktadır. Sportmenlik içerisinde oto kontrolü, cesareti, samimiyeti, iyiliği, küçümsememeyi, eli açıklığı gibi birçok özelliği barındırır (Keating, 2003. Akt.: Gürpınar, 2009).

Sportmenlik davranışlarının ortaya konmasında kişinin aldığı eğitimlerin yanı sıra şahsiyet, kültür özellikleri de önemli yer tuttuğu ve bu sebeptendir ki kişilere bireysel özelliklerine, kültürlerine uygun ayrı ayrı eğitimlerin verilmesi sportmenlik davranışları sergilemeleri noktasında katkı verecektir (Koç ve Güllü, 2017).

Son zamanlarda sonuç ne olursa olsun kazanma düşüncesi sporcuları sportmenlik davranışı sergilemekten alı koymaktadır (Yıldıran, 2005). Okullarda yapılan ders içi ya da ders dışı sportif faaliyetler çocukların temel motorik özelliklerini geliştirirken bir taraftan da spor yardımıyla çocuklar eğitime çalışılmaktadır. Böylece çocuklar bireysel ve sosyal açıdan daha da fonksiyonel bir yapıya sahip olurlar. Okul sporları kapsamındaki faaliyetler performansa odaklı yapılmamalıdır. Odak noktası performans olmayan tüm sportif etkinlikler sportmenlik kavramının davranışa dönüşmesi noktasında çok önemlidir (Pehlivan ve Konukman, 2004).

Ülkemizde ki okullar sportmenlik kavramı ile ilgili davranışların kazandırılmasında önemli bir yere sahiptirler. Çünkü MEB programları içerisinde yer alan beden eğitimi dersinin amaçlarından bir tanesi 'Dostça oynamak, yarışmak, kazananı tebrik etmek, kaybetmeyi kabullenmek, haksızlık ve hile karşısında olabilmektir (Aracı, 2001). Böylece hem beden eğitimi dersinde hem de ders dışı okul faaliyetleri içerisinde yer alan diğer sportif etkinliklerde sportmenlik davranışlarının sergilenmesi yönünde eğitimlerin verilmesi sportmenlik kavramının öğrenilmesi ve uygulanması noktasında önemli katkıya sahip olacaktır (Karanfil, vd., 2017).

Bu bilgiler doğrultusunda beden eğitimi ve spor dersinde yadsınamayacak derecede önemli olan sportmenlik davranışının gözlemlenebiliyor olması hem dersin önemini arttırmakta hem de bu derste öğrencinin sergilemiş olduğu davranışları önemli bir yerinin olduğunu göstermektedir. Bu nedenle çalışmada beden eğitimi ve spor dersinde öğrencilerin sergilemiş oldukları sportmenlik davranışlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu 2022-2023 Eğitim-Öğretim yılında Kayseri ilinde ortaokul kademesinde öğrenim gören 176 erkek (%48,9), 184 kız (%51,1) olmak üzere 360 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuş 'kişisel veriler formu' ve Koç (2013), tarafından geliştirilen 'Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği' (BEDSDÖ) kullanılmıştır. Ölçek 5 li likert tipi ölçektir. Orijinal ölçek 11 madde 'uygun davranışlar sergileme' (madde 1, 2, 4, 7, 9, 11, 12, 14, 16, 19, 21) ve 11 madde 'olumsuz davranışlardan kaçınma' (madde 3, 5, 6, 8, 10, 13, 15, 17, 18, 20, 22) olmak üzere 22 maddeden oluşmaktadır. Olumsuz davranışlardan kaçınma maddeleri ters kodlanmıştır. Ölçek de (5) her zaman, (4) çok sık, (3) ara sıra, (2) nadiren, (1) hiçbir zaman olmak üzere dereceleme yapılmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 22 (ortalama 1) ve en yüksek puan 110 (ortalama 5) dur. Ölçeğin cronbach alpha güvenirlik kat sayısı 0,87 olarak bulunmuştur

Gerçekleştirilen mevcut araştırmada ise ölçeğin uygun davranışlar sergileme alt boyutu güvenirlik katsayısı .87, olumsuz davranışlardan kaçınma alt boyutu güvenirlik katsayısı .81 ve cronbach alpha toplam iç tutarlılık katsayısı .88 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Google form aracılığı ile elde edilen veriler excel ortamında kodlanmış olup SPSS 26 paket programına aktarılmıştır. Ölçekte ters kodlanması gereken ‘olumsuz davranışlar’ maddeleri kodlanmış, demografik bilgilerin analizi için frekans-yüzde değerleri kullanılmıştır. Normallik analizi için çarpıklık(skewness) basıklık(kurtosis) değerlerine bakılmıştır. BDSÖ ölçeğine ait tablo2 e baktığımızda çarpıklık değerlerinin -.750 ile -1.620 arasında basıklık değerlerinin -.005 ile 2.989 arasında olduğu tespit edilmiştir. Kline (2011)’e göre çarpıklık değerlerinin +3 ile -3 arasında ve basıklık değerlerinin +10 ile -10 arasında olduğu durumlarda mevcut verilerin normal dağılım gösterdiğini belirtmiştir. Bu doğrultuda verilerin analizinde parametrik testler kullanılmıştır. İki grup karşılaştırmalarında bağımsız örneklem t testi, 3 ve daha fazla grup karşılaştırmalarında tek yönlü Anova analizi ve çoklu karşılaştırma testleri (Tukey, Tamhane2) kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1’de katılımcıların demografik özelliklerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1: Demografik özellikler

		N	%
Cinsiyet	Kadın	184	51.1
	Erkek	176	48.9
Sınıf	5. sınıf	60	16.7
	6. sınıf	131	36.4
	7. sınıf	104	28.9
	8. sınıf	65	18.1
Lisanslı olarak spor yapma	Hayır	263	73.1
	Evet 1 yıldan az zamandır yapıyorum	50	13.9
	1-3 yıl	33	9.2
	4-6 yıl	8	2.2
	6 yıl ve üzeri	6	1.7
Anne eğitim düzeyi	Bir okul mezunu değil	8	2.2
	İlkokul mezunu	130	36.1
	Ortaokul mezunu	154	42.8
	Lise mezunu	60	16.7
	Üniversite mezunu	8	2.2
Baba eğitim düzeyi	Bir okul mezunu değil	6	1.7
	İlkokul mezunu	92	25.6
	Ortaokul mezunu	109	30.3
	Lise mezunu	134	37.2
	Üniversite mezunu	19	5.3
Algılanan aylık gelir düzeyi	Düşük	48	13.3
	Orta	289	80.3
	Yüksek	23	6.4

Tablo 1 incelendiğinde; katılımcıların 184’ü (%51.1) kadın, 176’sı (%48.9) erkektir. 60’ı (%16.7) 5. Sınıf, 131’i (%36.4) 6. Sınıf, 104’ü (%28.9) 7. Sınıf, 65’i (%18.1) 8. Sınıf öğrencisidir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%73.1) lisanslı olarak spor yapmamaktadır. Anne eğitim düzeyiniz sorusuna katılımcıların 8’i (%2.2) bir okul mezunu değil, 130 ‘u (%36.1) ilkokul mezunu, 154’ü (%42.8) ortaokul mezunu, 60’ı (%16.7) lise mezunu, 8’i (%2.2) üniversite mezunu cevabını vermiştir. Baba eğitim düzeyiniz sorusuna katılımcıların 6’sı (%1.7) bir okul mezunu değil, 92 ‘si (%25.6) ilkokul mezunu, 109’u (%30.3) ortaokul mezunu, 134’ü (%37.2) lise mezunu, 19’u (%5.3) üniversite mezunu cevabını vermiştir. Algılanan aylık gelir düzeyiniz sorusuna katılımcıların 48’i (%13.3) düşük, 289’u (%80.3) orta ve 23’ü (%6.4) yüksek cevabı vermiştir.

Tablo 2’de sportmenlik davranışları ölçeği alt boyutları ve toplam puan ortalamasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2: Sportmenlik davranışları ölçeği alt boyutları ve toplam puan ortalaması bulguları

	N	Min	Max	Ort	Ss
Uygun davranışlar sergileme boyutu	360	1.45	5.00	3.98	.81
Olumsuz davranışlardan kaçınma boyutu	360	1.91	5.00	4.48	.54
Ölçek Toplam	360	51.00	110.00	93.12	12.73

Tablo 2 incelendiğinde; katılımcıların en çok uygunsuz davranışlardan kaçınma gösterdikleri ($\bar{X}=4.48$), genel olarak ise sportmenlik davranışları düzeylerinin yüksek olduğu ($\bar{X}_{top}=93.12$) tespit edilmiştir.

Tablo 3’de cinsiyet değişkeni t testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 3: Cinsiyet değişkeni t testi bulguları

	Cinsiyet	N	Ortalama	Ss	t	p
Uygun davranışlar sergileme	Kadın	184	4.13	.80	3.374	.000
	Erkek	176	3.81	.79		
Olumsuz davranışlardan kaçınma	Kadın	184	4.64	.46	6.057	.000
	Erkek	176	4.31	.56		
Ölçek Toplam	Kadın	184	96.63	11.92	5.564	.000
	Erkek	176	89.45	12.54		

Tablo 3 incelendiğinde; cinsiyet değişkenine göre uygun davranışlar sergileme alt boyutu, olumsuz davranışlardan kaçınma alt boyutu ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p<.05$). Tüm alt boyutlar ve ölçek toplam puan ortalamasında kadınların erkeklere göre sportmenlik davranışları düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 4’de sınıf değişkeni Anova analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4: Sınıf değişkeni Anova analizi bulguları

Uygun davranışlar sergileme	Yaş	N	X	Ss	F	p	Fark
	5. sınıf	60	4.15	.74	1.815	.144	-
	6. sınıf	131	3.97	.83			
	7. sınıf	104	3.99	.81			
	8. sınıf	65	3.81	.82			
Olumsuz davranışlardan kaçınma	5. sınıf	60	4.60	.41	7.768	.000	8<5,6,7
	6. sınıf	131	4.52	.51			
	7. sınıf	104	4.53	.52			
	8. sınıf	65	4.20	.65			
Ölçek Toplam	5. sınıf	60	96.41	11.66	4.821	.003	8<5,6,7
	6. sınıf	131	93.51	12.70			
	7. sınıf	104	93.78	12.31			
	8. sınıf	65	88.23	13.29			

Tablo 4 incelendiğinde; sınıf değişkenine göre sportmenlik davranışları ölçeği olumsuz davranışlardan kaçınma alt boyutu ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p<.05$). Olumsuz davranışlardan kaçınma alt boyutunda ve ölçek toplam puan ortalamasında 8. Sınıfların 5., 6. ve 7. Sınıflara göre sportmenlik davranışlarının daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5’de lisanslı olarak spor yapma değişkeni Anova analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 5: Lisanslı olarak spor yapma değişkeni Anova analizi bulguları

Uygun davranışlar sergileme	Lisanslı Spor	N	X	Ss	F	p	Fark
	Hayır	263	3.96	.84	.808	.521	-
	Evet 1 yıldan az	50	3.92	.74			
	1-3 yıl	33	4.18	.79			
	4-6 yıl	8	3.79	.58			
	6 yıl ve üzeri	6	4.21	.45			
Olumsuz davranışlardan kaçınma	Hayır	263	4.46	.57	.742	.564	-
	Evet 1 yıldan az	50	4.49	.44			
	1-3 yıl	33	4.52	.51			
	4-6 yıl	8	4.70	.27			
	6 yıl ve üzeri	6	4.71	.41			
Ölçek Toplam	Hayır	263	92.75	13.31	.679	.607	-
	Evet 1 yıldan az	50	92.62	10.82			
	1-3 yıl	33	95.81	12.25			
	4-6 yıl	8	93.50	8.03			
	6 yıl ve üzeri	6	98.16	8.13			

Tablo 5 incelendiğinde; lisanslı olarak spor yapma değişkenine göre sportmenlik davranışları ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 6’da anne eğitim düzeyi değişkeni Anova analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 6: Anne eğitim düzeyi değişkeni Anova analizi bulguları

Uygun davranışlar sergileme	Anne Eğitim Düzeyi	N	X	Ss	F	p	Fark
	Bir okul mezunu değil	8	4.12	.88			
	İlkokul mezunu	130	3.95	.88	.513	.726	-
	Ortaokul mezunu	154	3.94	.801			
	Lise mezunu	60	4.10	.70			
	Üniversite mezunu	8	4.06	.83			
Olumsuz davranışlardan kaçınma	Bir okul mezunu değil	8	4.71	.30	.625	.645	-
	İlkokul mezunu	130	4.46	.55			
	Ortaokul mezunu	154	4.46	.56			
	Lise mezunu	60	4.52	.51			
	Üniversite mezunu	8	4.60	.38			
Ölçek Toplam	Bir okul mezunu değil	8	97.25	12.71	.692	.598	-
	İlkokul mezunu	130	92.63	13.31			
	Ortaokul mezunu	154	92.51	12.78			
	Lise mezunu	60	94.88	11.54			
	Üniversite mezunu	8	95.37	11.24			

Tablo 6 incelendiğinde; anne eğitim düzeyi değişkenine göre sportmenlik davranışları ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 7’de baba eğitim düzeyi değişkeni Anova analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 7: Baba eğitim düzeyi değişkeni Anova analizi bulguları

Uygun davranışlar sergileme	Baba Eğitim Düzeyi	N	X	Ss	F	p	Fark
	Bir okul mezunu değil	6	3.90	.89			
	İlkokul mezunu	92	3.97	.82	.789	.533	-
	Ortaokul mezunu	109	3.87	.84			
	Lise mezunu	134	4.05	.78			
	Üniversite mezunu	19	4.07	.83			
Olumsuz davranışlardan kaçınma	Bir okul mezunu değil	6	4.46	.33	.428	.789	-
	İlkokul mezunu	92	4.44	.58			
	Ortaokul mezunu	109	4.46	.50			
	Lise mezunu	134	4.53	.53			
	Üniversite mezunu	19	4.45	.67			
Ölçek Toplam	Bir okul mezunu değil	6	92.16	13.16	.732	.571	-
	İlkokul mezunu	92	92.63	13.54			
	Ortaokul mezunu	109	91.79	12.52			
	Lise mezunu	134	94.48	11.92			
	Üniversite mezunu	19	93.78	15.43			

Tablo 7 incelendiğinde; baba eğitim düzeyi değişkenine göre sportmenlik davranışları ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 8’de algılanan aylık gelir düzeyi değişkeni Anova analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 8: Algılanan aylık gelir düzeyi değişkeni Anova analizi bulguları

Uygun davranışlar sergileme	Aylık Gelir	N	X	Ss	F	p	Fark
	Düşük	48	4.04	.68			
	Orta	289	3.96	.84	.325	.723	-
	Yüksek	23	4.06	.77			
Olumsuz davranışlardan kaçınma	Düşük	48	4.52	.56	.223	.800	-
	Orta	289	4.48	.53			
	Yüksek	23	4.43	.57			
Ölçek Toplam	Düşük	48	94.25	10.02	.234	.791	-
	Orta	289	92.91	13.03			
	Yüksek	23	93.43	14.29			

Tablo 8 incelendiğinde; algılanan aylık gelir düzeyi değişkenine göre sportmenlik davranışları ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>.05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Gerçekleştirilen bu çalışmada ortaokul düzeyinde beden eğitimi ve spor dersine katılan öğrencilerin sportmenlik davranışlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin sportmenlik ölçeği olumlu davranış sergileme ve olumsuz davranışlardan kaçınma alt boyutları incelendiğinde genel olarak sportmenlik davranışları düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Hacıcaferoğlu vd. (2015) yapmış oldukları çalışmada ise farklı olarak ortaokul öğrencilerinin sportmenlik davranışlarının orta seviye olduğu tespit edilmiştir. Beden eğitimi ve spor dersleri ile spor branşları sportmenlik davranışlarının oluşmasında ve gelişmesinde önemli bir noktada yer almaktadır (Drewe, 2000). Bu doğrultuda öğrencilere beden eğitimi ve spor derslerinde yada spor branşları öğretimi yapılırken kazanmak ve kaybetmek kavramlarından çok eğlenmek, yardımlaşmak, saygı ve bununla birlikte

öğrenmek kavramları ön planda tutulursa sportmenlik davranışlarının daha çok gelişim gösterebileceği düşünülmektedir.

Çalışmada cinsiyet değişkenine bağlı olarak uygun davranışlar sergileme alt boyutu, olumsuz davranışlardan kaçınma alt boyutu ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p<.05$). Tüm alt boyutlar ve ölçek toplam puan ortalamasında kadınların erkeklere göre sportmenlik davranışları düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kızların sosyal yaşam içerisinde aile içerisindeki kabul gören rolleri üstlenmeleri daha sağlıklı ve uysal bir tutum sergiledikleri söylenebilir. Alanyazın tarandığında çalışmaya paralel bulgular tespit edilmiştir. Altun ve Güvendi (2019) tarafından yapılan çalışmada kadınların erkeklere göre sportmenlik davranışları düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buyrukoğlu vd. (2022) yaptıkları çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sportmenlik davranışlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. (Güvendi, 2019) tarafından yapılan çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla sportmenlik davranışları sergiledikleri görülmüştür. Koç ve Güllü, (2017)'nın yapmış oldukları çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha sportmen oldukları belirlenmiştir. Sanchez vd. (2021) tarafından yapılan çalışmada da mevcut araştırma bulgularına paralel olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sportmenlik davranış düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Yine elde edilen bulgulara paralel olarak Tsai ve Fung (2005) yaptıkları çalışmada kadınların erkeklere oranla sportmenlik düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Miller vd. (2004) ve Shields vd. (2007) yaptıkları çalışmalarda, farklı olarak cinsiyet yönünden sportmenlik davranış düzeylerinde bir farklılık olmadığını gözlemlemişlerdir. Kural (2022) yapmış olduğu çalışmada, mevcut bu çalışmada elde edilen bulgulara zıt olarak erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha çok sportmenlik davranışları sergiledikleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerin sınıf değişkenine göre sportmenlik davranışları ölçeği olumsuz davranışlardan kaçınma alt boyutu ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p<.05$). Olumsuz davranışlardan kaçınma alt boyutunda ve ölçek toplam puan ortalamasında 8. Sınıfların 5., 6. ve 7. Sınıflara göre sportmenlik davranışlarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. 8 sınıf öğrencilerinin 5. 6. ve 7.sınıf öğrencilerine göre beden eğitimi dersi kapsamında katıldıkları eğitsel oyunlar ve branşa yönelik yapılan çalışmalarda daha çok kazanmak odaklı olmaları hedeflerinin sonuç odaklı olması ve çoğunluğunun ergenlik psikoloji etkisi altında olmasından dolayı daha çok bireysel çıkarları ön planda tutmaları bu farklılığın oluşmasına sebebiyet verdiği düşünülebilir. Alanyazın tarandığında elde edilen bulgulardan farklı olarak Türkmen ve Varol (2015)'in yaptıkları çalışma incelendiğinde öğrencilerin sınıf kademesi ilerledikçe sportmenlik davranışında azalma görüldüğü fakat bunun belirleyici düzeyde bir anlamlı farklılık olmadığı gözlemlenmiştir. Buyrukoğlu vd. (2022) yaptıkları çalışmada sınıf kademesine göre olumlu davranış sergileme alt boyutunda 6.sınıf öğrencilerinin diğer sınıf kademelerine göre daha çok sportmenlik davranışları sergiledikleri tespit edilmiştir. Yine Altun ve Güvendi (2019)yapmış oldukları çalışmada, mevcut çalışmada elde edilen bulgulardan farklı olarak sınıf düzeyleri arasında olumsuz davranışlardan kaçınma alt boyutunda anlamlı bir farklılık tespit edilmemiş fakat olumlu davranış sergileme ve sportmenlik toplam puanlarına bakıldığında 5. sınıflar lehine anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine elde edilen bulgulara paralel olarak sınıf düzeylerinin sportmenlik davranışları arasında anlamlı farklılıklar Ekinci (2018) tarafından tespit edilmiştir. Doğan ve Yağmur (2019), Yılmaz ve Çolak (2022) tarafından yapılan çalışmalarda da öğrencilerin öğrenim gördükleri kademelere göre sportmenlik davranışları incelendiğinde çalışmamıza paralellik gösterecek şekilde yaş ve kademe arttıkça sportmenlik davranışlarında azalma tespit edilmiştir. Koç (2013) tarafından yapılan Beden eğitimi dersi sportmenlik davranış ölçeği (BEDSDÖ) geliştirilme çalışmasında da sınıf kademesine göre sportmenlik davranış sergileme boyutunda çalışmamıza paralellik gösterecek şekilde sınıf seviyesi arttığında sportmenlik davranış azaldığı tespit edilmiştir. Kural (2022) yapmış olduğu çalışmada, elde edilen bulguların aksine sınıf düzeylerinin sportmenlik davranışları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Öğrencilerin lisanslı olarak spor yapma değişkenine göre sportmenlik davranışları ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>.05$). Lisanslı spor yapan ya da yapmayan öğrencilerin arasında anlamlı farklılık tespit edilmesinin nedeni lisanslı olsun ya da olmasın öğrencinin tamamen kazanmaya odaklanması, kazanmak için kural dışı bazı yollara rahatlıkla başvurabileceği düşünülmektedir. Elde edilen bulgulara paralellik gösterecek şekilde Ekinci (2018), Kural (2022) tarafından bulgular edilmiştir. Yine mevcut çalışmaya paralel olarak Certel vd. (2020) tarafından yapılan çalışmada elde edilen bulgular ışığında lisanslı öğrencilerin lisansı olmayan öğrencilere göre puan ortalamaları biraz yüksek olsa da aralarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Öğrencilerin anne eğitim düzeyi değişkenine göre sportmenlik davranışları ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>.05$). Anne eğitim düzeyi değişkeni kapsamında olumlu ya da olumsuz anlamda farklılığın tespit edilmemesinin sebebi geleneksel aile yapısı içerisinde annenin çok fazla baskın olmaması biraz daha babaya göre geri planda durmaması düşünülebilir. Kural (2022), Hasdemir ve Hazar (2021) yaptıkları çalışmada, mevcut araştırma bulgularına benzer bulgular elde etmişlerdir.

Öğrencilerin baba eğitim düzeyi değişkenine göre sportmenlik davranışları ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>.05$). Doğan ve Yağmur (2019) yaptığı

çalışmada mevcut çalışmaya paralellik gösterecek şekilde bulgular elde edilmiştir. Nitekim Ekinci (2018)'de çalışmasında öğrencilerin anne- baba eğitim düzeylerine bağlı olarak sportmenlik davranışları karşılaştırıldığında baba-anne grupları arasında anlamlı bir görülmemiştir. Yine Hasdemir ve Hazar (2021) tarafından yapılan çalışmada da baba eğitim düzeyine göre öğrencinin sportmenlik davranış puanları incelenmiş ve benzer bulgular elde edilmiştir.

Öğrencilerin algılanan aylık gelir düzeyi değişkenine göre sportmenlik davranışları ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>.05$). sportmenlik kavramını ahlak ile aynı çatı altında düşünülebilir, bu nedenle ekonomik durumun ahlaki davranışları olumlu yada olumsuz olacak biçimde tamamen değiştiremeyeceği düşünülebilir.

Sonuç olarak; mevcut çalışmaya katılan ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersinde sergilemiş oldukları sportmenlik davranışları cinsiyet değişkeni bakımından incelendiğinde kadınların erkeklere göre sportmenlik davranışları düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sınıf değişkeni bakımından incelendiğinde 8. Sınıfların 5, 6 ve 7. sınıflara göre sportmenlik davranış puanları daha düşük bulunmuştur. Lisanslı olarak spor yapma değişkeni incelendiğinde farklılık tespit edilmemiştir. Anne eğitim düzeyi değişkeni incelendiğinde farklılık tespit edilmemiştir. Baba eğitim düzeyi değişkeni incelendiğinde farklılık tespit edilmemiştir. Algılanan aylık gelir düzeyi değişkeni incelendiğinde farklılık tespit edilmemiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki önerilere yer verilmiştir;

- ✓ Öğretim planları okul şartlarına göre ana tema değiştirilmeden revize edilerek öğrencilerin derse olan ilgileri daha da artırılabilir.
- ✓ Beden eğitimi dersi içerisinde rol model olan öğretmen etkinlikler esnasında örnek olacak biçimde sportmenlik davranışları sergileyebilir.
- ✓ Beden eğitimi dersi kapsamında öncelikle ahlaki konular ön planda yer alacak şekilde dersler yapılabilir.
- ✓ Beden eğitimi dersi kapsamında sportmenlik anlayışını, ahlaki kuralları eğitsel oyun ağırlıklı dersler yaparak daha fazla ön plana çıkarılabilir.
- ✓ Ders esnasında yapılan eğitsel oyunlar, yarışmalar vb. sportif aktiviteler esnasında sportmenlik davranışı gösteren öğrencilere ödüllendirme yapılabilir.
- ✓ Sportmenlik davranışlarını sadece okulda beden eğitimi dersi kapsamında yada spor müsabakasında kullanmaktan çok bunu bir hayat felsefesi haline getirilmesi noktasında öğrenciler teşvik edilebilir.

KAYNAKÇA

- Altun, M. ve Güvendi, B. (2019). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 2224-2240.
- Aracı, H. (2001). *Lise beden eğitimi ders programları*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Buyrukoğlu, E., Özdemir, M., Kayantaş, İ. ve Çetinkaya, E. (2022). Beden Eğitimi ve Spor Dersinde Ortaokul Öğrencilerinin Sergiledikleri Sportmenlik Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(Özel Sayı 1), 674-686.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Certel, Z., Bahadır, Z. ve Çelik, B. (2020). Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışları. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 221-230.
- Doğar, Y. ve Yağmur, M. (2019). Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Etkisinin İncelenmesi (Kahramanmaraş İli Örneği). *Journal of History School*, 43, 1651-1665.
- Drewe, S. B. (2000). The logical connection between moral education and physical education. *Journal of curriculum Studies*, 32(4), 561-573.
- Ekinci, H. B. (2018). *Ortaokul öğrencilerinin sportmenlik davranışları ile başarı algıları*. (Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- Gürpınar, B. (2009). *Basketbol ve Futbol Hakemlerinin Karşılaştıkları Sportmenlik Dışı Davranışlar ve Bu Davranışların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Güvendi, B., Işım, A. T., Özdemir, H. ve Altıncı, E. E. (2019). Investigation of secondary school students' attitudes toward violence with physical education lessons' sportspersonship behaviours. *The Journal of Eurasia Sport Sciences and Medicine*, 1(1), 1-9.

- Hacıcaferoğlu, S., Selçuk, M. H., Hacıcaferoğlu, B. ve Karataş, Ö. (2015). Ortaokullarda işlenen beden eğitimi ve spor derslerinin, sportmenlik davranışlarına katkısının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Sport Culture and Science*, 3 (Özel Sayı 2), 557-566.
- Hasdemir, M. ve Hazar, Z. (2021). Ortaokul öğrencilerinin temel demokratik değerlere karşı tutumları ile beden eğitimi dersindeki sportmenlik davranışlarının incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(3), 33-50.
- Karanfil, A. Y. , Atay, E. , Ulaş, M. ve Melek, C. (2017). Spora Katılımın Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışları Üzerine Etkisinin Araştırılması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 1-11.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, (20. Baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York and London: The Guilford Press
- Koç, Y. (2013). Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (BEDSDÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 96-114.
- Koç, Y. ve Güllü, M. (2017). Researchintosportspersonshipbehavior of highschoolstudents in physicaleducationcourse in terms of somevariables. *Spormetre*, 15(1), 19-30.
- Kural, S. (2022). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine karşı tutumları ile sportmenlik davranışları sergileme düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre analiz edilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-16.
- Miller, B. W., Roberts, G. C. ve Ommundsen, Y. (2004). Effect of motivational climate on sportspersonship among competitive youth male and female football players. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 14(3), 193-202.
- Orhun, A. (1992). *Fairplay okul sporunda bir eğitim ilkesidir*. Spor Bilimleri II. Ulusal Kongre Bildirileri, 20–22 Kasım 1992, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özoğlu, S. Ç. (1997). *Eğitimde rehberlik ve psikolojik danışmanlık*. İkinci Baskı. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Pehlivan, Z.ve Konukman, F. (2004). Fair-playkavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 49-53.
- Sanchez, R. D., Hanrahan, T., ve Concannon, J. (2021). Promoting sportsmanship awareness: An application of teaching a personal and social responsibility model in middle school physical education. *Journal of Physical Education and Sport Management*, 12(1), 19-33.
- Shields, D. L., LaVoi, N. M., Bredemeier, B. L., ve Power, F. C. (2007). Predictors of poor sportspersonship in youth sports: Personal attitudes and social influences. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 29(6), 747-762.
- Stornes, T. ve Bru, E. (2002). Sportspersonship and perceptions of leadership: An investigation of adolescent handball players' perceptions of sportspersonship and associations with perceived leadership. *European Journal of Sport Science*, 2(6), 1-15.
- Tsai, E., and Fung, L. (2005). Sportspersonship in youth basketball and volleyball players. *Athletic Insight*, 7(2), 37-46.
- Türk Dil Kurumu. (2022)
- Türkmen, M. ve Varol, S. (2015). Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Oluşturma Etkisinin Belirlenmesi: (Bartın İl Örneği). *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 42-64.
- Yıldıran, İ. (2005). Fairplay eğitiminde beden eğitiminin rolü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1), 3-16.
- Yılmaz, B. ve Çolak, S. (2022). *Müsabakaya Katılım durumunun Beden Eğitimi ve Spor Dersi kapsamındaki Sportmenlik Davranışları Üzerine Etkisinin Araştırılması*. ERPA International Congresses on Education, 290.